

สรุปผลการดำเนินงาน

โครงการตรวจเยี่ยมสถานที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน :
สถานี่ตำรวจและเรือนจำ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕

คณะกรรมการปฏิบัติการยุทธศาสตร์

ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สรุปผลการดำเนินงาน

โครงการตรวจเยี่ยมสถานที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน :
สถานีตำรวจและเรือนจำ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๔-๒๕๕๕

คณะอนุกรรมการปฏิบัติการยุทธศาสตร์

ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สรุปลงการดำเนินงาน

โครงการตรวจเยี่ยมสถานที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน
: สถานีดำรงและเรือนจำ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕

ISBN : 978-616-7213-60-6

ที่ปรึกษา

พลตำรวจเอก วันชัย ศรีนวลนัต
นางภิมย์ ศรีประเสริฐ
นางสาววราณี เจนาคม

คณะผู้จัดทำ

สำนักวิจัยและวิชาการ
นางสาวอังคณา สังข์ทอง
นางสาวชุลีพร เดชข้า
นางชมพูนุท ป้อมป้องศึก
นางสาวรุจจาภา อำไพรัตน์
นายศรัทธาวุฒิ จันขันธุ์
สำนักส่งเสริมและประสานงานเครือข่าย
นางนภัทร รัชตะวรรณ
สำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
นายฐิติวัฒน์ สายวร

พิมพ์ครั้งที่ ๑

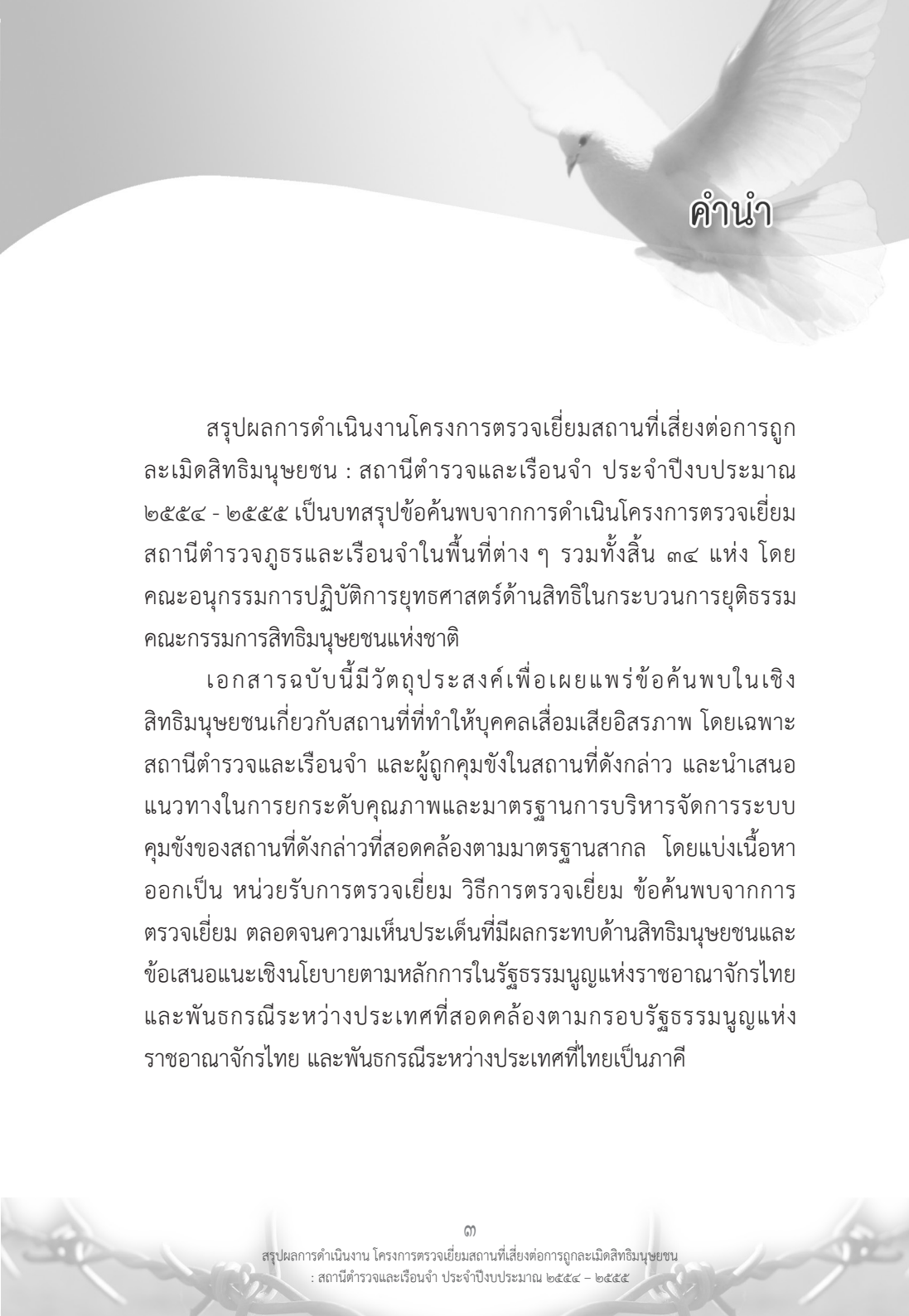
มีนาคม ๒๕๕๕

จำนวนที่พิมพ์

๑,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา
๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น ๖ และ ๗
ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๑๔๑ ๓๘๐๐ โทรสาร ๐ ๒๑๔๓ ๙๕๗๐
สายด่วนร้องเรียน ๑๓๗๗
Email: help@nhrc.or.th
ข้อมูลเพิ่มเติม www.nhrc.or.th

คำนำ

สรุปผลการดำเนินงานโครงการตรวจเยี่ยมสถานที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน : สถานีตำรวจและเรือนจำ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕ เป็นบทสรุปข้อค้นพบจากการดำเนินโครงการตรวจเยี่ยม สถานีตำรวจและเรือนจำในพื้นที่ต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น ๓๔ แห่ง โดย คณะอนุกรรมการปฏิบัติการยุทธศาสตร์ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เอกสารฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ข้อค้นพบในเชิงสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับสถานที่ที่ทำให้บุคคลเสื่อมเสียอิสรภาพ โดยเฉพาะ สถานีตำรวจและเรือนจำ และผู้ถูกคุมขังในสถานที่ดังกล่าว และนำเสนอแนวทางในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการบริหารจัดการระบบ คุมขังของสถานที่ดังกล่าวที่สอดคล้องตามมาตรฐานสากล โดยแบ่งเนื้อหา ออกเป็น หน่วยรับการตรวจเยี่ยม วิธีการตรวจเยี่ยม ข้อค้นพบจากการ ตรวจเยี่ยม ตลอดจนความเห็นประเด็นที่มีผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนและ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายตามหลักการในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพันธกรณีระหว่างประเทศที่สอดคล้องตามกรอบรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย และพันธกรณีระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคี

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขอขอบคุณสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมราชทัณฑ์ สถานีตำรวจและเรือนจำที่เป็นหน่วยบริการตรวจเยี่ยม ทั้ง ๓๔ แห่ง ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่านของหน่วยงานดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมถึงของบุคคลที่ถูกทำให้เสื่อมเสียอิสรภาพ ซึ่งถูกคุมขังในสถานีตำรวจและเรือนจำให้สอดคล้องตามมาตรฐานสากลได้ไม่มากก็น้อย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สารบัญ

คำนำ	๓
๑. หน่วยรับการตรวจเยี่ยม	๕
๒. วิธีการตรวจเยี่ยม	๑๒
๓. ข้อค้นพบจากการตรวจเยี่ยม	๑๓
๓.๑ สถานีตำรวจ	๑๓
๓.๒ เรือนจำ	๑๘
๔. ความเห็นประเด็นที่มีผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน	๒๓
๔.๑ สถานีตำรวจ	๒๓
๔.๒ เรือนจำ	๒๕
๕. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายตามหลักการในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย และพันธกรณีระหว่างประเทศ	๒๖
๕.๑ สถานีตำรวจ	๒๖
๕.๒ เรือนจำ	๒๘
ภาคผนวก	๓๑

สรุปผลการดำเนินงาน

โครงการตรวจเยี่ยมสถานที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

: สถานีตำรวจและเรือนจำ

ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๔ – ๒๕๕๕

โครงการตรวจเยี่ยมสถานที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน : สถานีตำรวจและเรือนจำ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๔ – ๒๕๕๕ เป็นการตรวจเยี่ยมเชิงกลายามิตร ดำเนินการโดยคณะอนุกรรมการปฏิบัติการยุทธศาสตร์ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามนโยบายการตรวจเยี่ยมสถานที่ควบคุม หรือคุมขัง ซึ่งมีสภาพเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลผู้ถูกคุมขัง เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำหรือการปฏิบัติใด ๆ ในลักษณะเป็นการทรมานหรือการลงโทษด้วยวิธีการทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม ไม่เคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือละเมิดสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ ตามกรอบอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคี และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นต้นมา

โครงการตรวจเยี่ยมสถานที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อรับทราบสภาพและข้อเท็จจริงของสถานการณ์สำหรับใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาเสนอแนวทางปรับปรุงและยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการบริหารจัดการระบบคุ้มครองของสถานที่ซึ่งทำให้บุคคลเสื่อมเสียอิสระที่สอดคล้องตามหลักการด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสนับสนุนการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมราชทัณฑ์

เอกสารสรุปผลการดำเนินงานฉบับนี้เป็นการสรุปผลการดำเนินงานโครงการดังกล่าวช่วงระหว่างปีงบประมาณ ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕ โดยมีเนื้อหาประกอบด้วย

๑. หน่วยรับการตรวจเยี่ยม
๒. วิธีการตรวจเยี่ยม
๓. ข้อค้นพบจากการตรวจเยี่ยม
๔. ความเห็นประเด็นที่มีผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน
๕. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายตามหลักการในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพันธกรณีระหว่างประเทศ

๑.

หน่วยรับการตรวจเยี่ยม

การเข้าเยี่ยมสถานที่ซึ่งทำให้บุคคลเสื่อมเสียอิสรภาพ เป็นไปตาม พินิสสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและในระหว่าง ปีงบประมาณ ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕ คณะอนุกรรมการปฏิบัติการยุทธศาสตร์ ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ได้ตรวจเยี่ยมสถานที่ตำรวจและเรือนจำ ในพื้นที่ ๘ จังหวัด มีหน่วยรับการตรวจเยี่ยมที่เป็นสถานีตำรวจ จำนวน ๑๖ แห่ง และเรือนจำ จำนวน ๑๘ แห่ง ดังนี้

ตารางที่ ๑ แสดงรายชื่อหน่วยรับการตรวจเยี่ยมจำแนกตามจังหวัด

จังหวัด	สถานีตำรวจ	เรือนจำ
พระนครศรีอยุธยา	๑. สถานีตำรวจภูธรเมือง พระนครศรีอยุธยา ๒. สถานีตำรวจภูธรบางบาล	๑. เรือนจำกลาง พระนครศรีอยุธยา ๒. เรือนจำจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ๓. ทณฑสถานบำบัดพิเศษ พระนครศรีอยุธยา
ชลบุรี	๓. สถานีตำรวจภูธรเมืองชลบุรี ๔. สถานีตำรวจภูธรบางละมุง	๔. เรือนจำกลางชลบุรี ๕. ทณฑสถานหญิงชลบุรี

จังหวัด	สถานีตำรวจ	เรือนจำ
นครราชสีมา	๕. สถานีตำรวจภูธรเมืองนครราชสีมา ๖. สถานีตำรวจภูธรสีคิ้ว	๖. ทณฑสถานเกษตรอุตสาหกรรมเขาพริก ๗. ทณฑสถานหญิงนครราชสีมา ๘. เรือนจำกลางคลองไผ่
ขอนแก่น	๗. สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น ๘. สถานีตำรวจภูธรบ้านไผ่	๙. เรือนจำกลางขอนแก่น ๑๐. ทณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น
เชียงใหม่	๙. สถานีตำรวจภูธรเมืองเชียงใหม่ ๑๐. สถานีตำรวจภูธรแมริม	๑๑. เรือนจำกลางเชียงใหม่ ๑๒. ทณฑสถานหญิงเชียงใหม่
พิษณุโลก	๑๑. สถานีตำรวจภูธรเมืองพิษณุโลก ๑๒. สถานีตำรวจภูธรพรหมพิราม	๑๓. เรือนจำกลางพิษณุโลก ๑๔. เรือนจำจังหวัดพิษณุโลก ๑๕. ทณฑสถานหญิงพิษณุโลก
ราชบุรี	๑๓. สถานีตำรวจภูธรเมืองราชบุรี ๑๔. สถานีตำรวจภูธรบ้านโป่ง	๑๖. เรือนจำกลางราชบุรี ๑๗. เรือนจำกลางเขาบิน
สุราษฎร์ธานี	๑๕. สถานีตำรวจภูธรเมืองสุราษฎร์ธานี ๑๖. สถานีตำรวจภูธรไชยา	๑๘. เรือนจำกลางสุราษฎร์ธานี

จากตารางที่ ๑ หลักเกณฑ์ที่คณะอนุกรรมการฯ ใช้ในการคัดเลือก
จังหวัด และหน่วยรับการตรวจเยี่ยม (สถานีตำรวจ เรือนจำ) ภายใต้
โครงการนี้มีดังนี้

- ๑.๑ แบ่งพื้นที่ออกเป็น ๘ ภาคตามแนวทางของสำนักงานตำรวจ
แห่งชาติและกรมราชทัณฑ์
- ๑.๒ เลือกจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของตำรวจภูธรแต่ละภาค เช่น ภาค ๒
ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ภาค ๓ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น
ยกเว้นภาค ๑ เลือกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ๑.๓ การเลือกสถานีตำรวจในแต่ละจังหวัด แบ่งเป็นสถานีตำรวจ
ภูธรเมือง ๑ แห่ง และสถานีตำรวจภูธรอื่นอีกหนึ่ง โดยมาก
มีระยะทางไม่ไกลจากสถานีตำรวจภูธรเมืองและเรือนจำที่จะ
ไปตรวจเยี่ยมในจังหวัดนั้นมากนัก
- ๑.๔ การเลือกเรือนจำในแต่ละจังหวัดใช้แนวทางเดียวกับการเลือก
สถานีตำรวจ คือ เป็นเรือนจำกลางจังหวัด ๑ แห่ง และ
เรือนจำหรือสถานคุมขังที่เรียกชื่ออย่างอื่นภายใต้การดูแล
ของกรมราชทัณฑ์อีก ๑ - ๓ แห่ง ยกเว้นจังหวัดนครราชสีมา
ซึ่งไม่ได้เลือกเรือนจำกลางนครราชสีมา

๒.

วิธีการตรวจเยี่ยม

วิธีการตรวจเยี่ยม แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ

๒.๑ การฟังบรรยายสรุปและสอบถามจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ของสถานีตำรวจและเรือนจำเป้าหมาย

๒.๒ การสำรวจสถานที่

(ยกเว้น สถานีตำรวจภูธรเมืองราชบุรี ซึ่งอยู่ระหว่างการก่อสร้างใหม่ คณะตรวจเยี่ยมใช้วิธีการฟังบรรยายสรุปและสอบถามการปฏิบัติจากหัวหน้าสถานีและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ปฏิบัติ และทัณฑสถานเกษตรอุตสาหกรรมเขาพริก และเรือนจำกลางคลองไผ่ ที่ใช้เพียงการสอบถามจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เรือนจำ โดยมีได้ออกสำรวจสถานที่เนื่องจากเวลาจำกัดและสถานที่กว้างมาก)

๒.๒.๑ ประเด็นที่ตรวจเยี่ยมของสถานีตำรวจ แบ่งเป็น

- ๑) ด้านกายภาพ
- ๒) กระบวนการสอบสวน
- ๓) การคุ้มครองสิทธิอื่น ๆ

๒.๒.๒ ประเด็นที่ตรวจเยี่ยมเรือนจำ แบ่งเป็น

- ๑) ด้านกายภาพ
- ๒) ด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง
- ๓) การคุ้มครองสิทธิอื่นๆ

๓.

ข้อค้นพบจากการตรวจเยี่ยม

๓.๑ สถานีดำรวจ

๓.๑.๑ ด้านกายภาพ

๑) สถานีตำรวจส่วนใหญ่ได้ปรับปรุงอาคารสถานที่เชิงกายภาพให้สอดคล้องตามมาตรฐานสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น การจัดให้มีห้องพบทนาย ห้องชั่วคราวผู้ต้องหา การแยกห้องควบคุมตัวหญิงและชาย เด็ก และผู้ใหญ่ โดยมีโครงการพัฒนาสถานีตำรวจเพื่อประชาชนเป็นกรอบและแนวทางปฏิบัติ

๒) แม้มีห้องสอบสวนเด็ก/ผู้หญิง แต่ในทางปฏิบัติหลายแห่ง เช่น สถานีตำรวจภูธรแม่ริม สถานีตำรวจภูธรเมืองเชียงใหม่ และสถานีตำรวจภูธรสีคิ้ว ไม่ได้ใช้ห้องดังกล่าวสอบสวนเด็ก/ผู้หญิง แต่ไป

สอบสวนยังสถานที่อื่น เช่น ศาลเยาวชนและครอบครัว ฯ สำนักงานอัยการจังหวัด หรือตำรวจภูธรภาค

๓) อาคารสถานที่ตำรวจบางแห่งอยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้างตัวสถานที่ใหม่และอยู่ในระหว่างปรับปรุงสถานที่ (สถานีตำรวจภูธรเมืองราชบุรี และสถานีตำรวจภูธรเมืองสุราษฎร์ธานี พบว่าความคืบหน้าในการดำเนินการก่อสร้างมีความล่าช้า) แต่อาคารสถานที่เดิมหรือสถานที่ตั้งชั่วคราวก็ได้มีการจัดห้องต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแนวทางในข้อ ๓.๑.๑ ข้อย่อย ๑)

๓.๑.๒ ด้านกระบวนการสอบสวน

๑) สถานีตำรวจทุกแห่งได้ปฏิบัติตามนโยบายสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โครงการพัฒนาสถานีตำรวจเพื่อประชาชน (โรงพักเพื่อประชาชน) โดยบางแห่งมีจุดบริการ One stop service ด้านงานบริการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ตลอดจนได้มีการติดป้ายแสดงขั้นตอนการให้บริการ การรับแจ้งความ การขอลปล่อยตัวชั่วคราว โดยสถานีตำรวจแต่ละแห่งมีมาตรฐานเวลาขอลปล่อยตัวชั่วคราวต่างกันไป เช่น สถานีตำรวจภูธรแม่ริม ใช้เวลา ๔๘ นาที สถานีตำรวจภูธรเมืองเชียงใหม่ ใช้เวลา ๓๐ นาที และ สถานีตำรวจภูธรสีกี้ว ใช้เวลา ๑ - ๓ ชั่วโมง

๒) สถานีตำรวจส่วนใหญ่มีจำนวนพนักงานสอบสวนไม่เพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะสถานีตำรวจที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองเนื่องจากประชากรมีจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนได้อย่างรวดเร็ว

๓) สถานีตำรวจส่วนใหญ่ไม่มีพนักงานสอบสวนหญิง เว้นแต่ สถานีตำรวจภูธรเมืองชลบุรี และสถานีตำรวจภูธรเมืองสุราษฎร์ธานี ที่มีพนักงานสอบสวนหญิง

๔) มาตรการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวน คดีอาญา ตามคำสั่งของกรมตำรวจ ที่ ๙๖๐/๒๕๓๗ ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๗^๑ กำหนดระยะเวลาให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนให้เสร็จสิ้น น้อยเกินไป และผู้มีอำนาจขยายระยะเวลาการสอบสวน ควรกำหนดให้เป็น อำนาจหน้าที่ของหัวหน้าสถานีตำรวจ

๕) ทุกสถานีตำรวจได้ปฏิบัติตามขั้นตอนกระบวนการแจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗/๑^๒ มาตรา ๑๓๔ และมาตรา ๑๓๔/๑ - ๔^๓

๖) การนัดพยานมาสอบสวนพบว่าบางแห่งไม่มี สมุดควบคุมหมายเรียกพยาน

๑ ตัวอย่าง ข้อ ๑.๑ คดีที่ไม่ปรากฏผู้กระทำความผิด คดีอาญาทั่วไปให้สืบสวนมีกำหนด ๓ เดือน คดีอุกฉกรรจ์ให้มีกำหนด ๑ ปี นับแต่วันที่ได้รับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ เมื่อครบระยะเวลา ที่กำหนดยังไม่ปรากฏผู้กระทำความผิดและเห็นควรดการสอบสวนหรือจำเป็นต้องสืบสวนเกิน ระยะเวลาที่กำหนด ให้เสนอสำนวนพร้อมความเห็นไปตามลำดับชั้นไปยังผู้บังคับการหรือ หัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัดแล้วแต่กรณี

ข้อ ๑.๒ คดีที่รู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่ยังจับไม่ได้ คดีอาญาทั่วไปให้สืบสวนภายใน ๒ เดือน คดีอุกฉกรรจ์มีกำหนด ๓ เดือน นับแต่วันที่รับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ เมื่อครบระยะเวลา ที่กำหนดยังไม่สามารถนำตัวมาดำเนินคดี โดยรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จแล้ว หรือจำเป็นต้อง สืบสวนเกินระยะเวลาที่กำหนด ให้เสนอสำนวนพร้อมความเห็นไปตามลำดับชั้นไปยังผู้บังคับการ หรือหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัดแล้วแต่กรณี ฯลฯ

๒ มาตรา ๗/๑ ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ ญาติ หรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุม ในโอกาสแรก และให้ผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหาที่มีสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย

๓.๑.๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิอื่นๆ

๑) สถานีตำรวจหลายแห่งมีการใช้ความช่วยเหลือด้านทนายความและที่ปรึกษาด้านกฎหมายในแนวทางที่ต่างกันไป กล่าวคือ บางแห่ง เช่น สถานีตำรวจภูธรเมืองพระนครศรีอยุธยา และสถานีตำรวจภูธร

(๑) พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว

(๒) ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน

(๓) ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร

(๔) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

^๓ มาตรา ๑๓๔ เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่า ผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดา มารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ

การแจ้งข้อหาตามวรรคหนึ่ง จะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา นั้น ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม พนักงานสอบสวนต้องให้อีกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้

.....
มาตรา ๑๓๔/๑ ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหาไม่ยอมสืบประวัติ ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่า มีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รู้จักหาทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่า มีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการทนายความ ให้รู้จักหาทนายความให้

การจัดหาทนายความตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้ทนายความที่รู้จักหาให้ได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

บางบาล มีรายชื่อนายความ โดยร่วมกับสภานายความในพื้นที่ นอกจากนี้ มีสถานีตำรวจบางแห่ง เช่น สถานีตำรวจภูธรเมืองเชียงใหม่ จัดเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือให้คำปรึกษาด้านกฎหมายและเป็นล่าม (ภาษาอังกฤษ) ไว้ ๑ คน สถานีตำรวจภูธรบางละมุง และสถานีตำรวจภูธรเมืองสุราษฎร์ธานี มีล่าม อาสาและล่ามที่ใช้ภาษาประจำถิ่นไว้ให้บริการช่วยเหลือ

๒) การให้ความช่วยเหลือเรื่องล่ามแก่ผู้ถูกกล่าวหา พยาน ผู้เสียหาย ที่ใช้ภาษาของชนเผ่าหรือประเทศเพื่อนบ้าน พบว่า สถานีตำรวจเกือบทุกแห่งใช้ภาษาไทยสื่อสาร ยกเว้น สถานีตำรวจภูธรแม่ริม

เมื่อได้จัดหานายความให้แก่ผู้ต้องหาตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสามแล้ว ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน หากทนายความไม่อาจมาพบผู้ต้องหาได้ โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้อง ให้พนักงานสอบสวนทราบ หรือแจ้งแต่ไม่มาพบผู้ต้องหาภายในเวลาอันสมควร ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนผู้ต้องหาไปได้โดยไม่ต้องรอนายความ แต่พนักงานสอบสวน ต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

มาตรา ๑๓๔/๒ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๓๓ ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสอบสวน ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

มาตรา ๑๓๔/๓ ผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

มาตรา ๑๓๔/๔ ในการถามคำถามผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

(๑) ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การ นั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(๒) ผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ได้จนจบคำให้การแล้ว ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลย ก็ให้บันทึกไว้

ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรา ๑๓๔/๑ มาตรา ๑๓๔/๒ และมาตรา ๑๓๔/๓ จะรับฟัง เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้

ซึ่งมีรายชื่อล่ามที่เป็นผู้นำชุมชน สถานีตำรวจภูธรบางละมุง และสถานีตำรวจ ภูธรเมืองสุราษฎร์ธานีมีล่ามอาสาและล่ามที่ใช้ภาษาประจําถิ่นไว้ให้บริการ ช่วยเหลือ

๓) สถานีตำรวจทุกแห่งไม่มีการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหาย จะได้รับตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและ ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ และไม่จ่ายเงินค่าตอบแทน ให้พยาน

๔) การแจ้งผลคดีให้แก่ผู้ต้องหาและผู้เสียหายทราบ สถานีตำรวจส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามระเบียบขั้นตอน ซึ่งมักพบปัญหาในส่วน ของการรอผลคดีจากพนักงานอัยการ และพบว่าบางแห่งไม่มีการแจ้งผลคดี

๕) กรณีผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวมีอาการเจ็บป่วย ส่วนใหญ่จะมีอาสาสมัครให้การรักษาเบื้องต้น แต่การที่มีระยะเวลาควบคุมตัว เพียง ๔๘ ชั่วโมง ทำให้ไม่พบปัญหาด้านการรักษาในกรณีเจ็บป่วยร้ายแรง และสถานีตำรวจทุกแห่งมีที่ตั้งใกล้กับโรงพยาบาล

๓.๒ เรือนจำ

๓.๒.๑ ด้านกายภาพ

๑) เรือนจำเป้าหมายทุกแห่งได้ปรับสภาพอาคาร สถานที่เป็นไปตามมาตรฐานเรือนจำของกรมราชทัณฑ์ อันสอดคล้องกับ มาตรการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหลายประการ เช่น มีห้องร้องเรียน ห้องเยี่ยม ห้องปฐมพยาบาล ห้องฝึกอบรม ส่วนห้องคุมขังส่วนใหญ่มีสภาพแออัด และ เรือนจำบางแห่งมีสภาพเก่าและคับแคบ เนื่องจากมีอายุการใช้งานมานาน เป็นข้อจำกัดในการใช้งาน เช่น ทิศทางสถานหญิงชลบุรี ซึ่งเดิมเป็นที่ตั้งของ เรือนจำกลางชลบุรี ซึ่งก่อสร้างมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๑

๒) ประสิทธิภาพและคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในเรือนจำทุกแห่งขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ต้องขัง ซึ่งหากมีผู้ต้องขังเกินความจุเป็นจำนวนมาก ก็จะทำให้ประสิทธิภาพและคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังและการใช้สถานที่ในแต่ละส่วนมีปัญหา เช่น ห้องคุมขัง ระบบสาธารณสุขโรคสุขภาพอนามัย ระบบการกำจัดของเสียทั้งน้ำเสีย และขยะ

๓) จากผลของความแออัดในข้อ ๓.๒.๑ ข้อย่อย ๒) ทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ต้องรับภาระเกินกว่ามาตรฐาน เกิดความตรากตรำ และเสี่ยงภัย

๓.๒.๒ ด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

๑) เรือนจำทุกแห่งมีหลักเกณฑ์และขั้นตอนการลงโทษทางวินัยที่ชัดเจน มีกิจกรรมฟื้นฟู มีสภาพทางกายภาพค่อนข้างสะอาด มีอาหารที่ได้มาตรฐานด้านโภชนาการ อย่างไรก็ตาม เรือนจำส่วนใหญ่มีการลงโทษทางวินัยผู้ต้องขังโดยวิธีแยกขัง ขังเดี่ยว และการตีตรวน

๒) เรือนจำแต่ละแห่งมีจุดเด่นที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ทณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ทณฑสถานหญิงนครราชสีมา และทณฑสถานเกษตรอุตสาหกรรมเขาสก ไม่รับฝากของเยี่ยม แต่เรือนจำบางแห่งอนุญาตให้รับของเยี่ยมได้ในสัดส่วนที่ต่างกัน เช่น เรือนจำกลางคลองไผ่ ให้ไม่เกิน ๑๐ กิโลกรัม/คน เรือนจำกลางพระนครศรีอยุธยา ไม่เกิน ๑ กิโลกรัม/คน ซึ่งต้องใช้เจ้าหน้าที่บางส่วนตรวจค้นของเยี่ยมเพื่อป้องกันยาเสพติดและสิ่งของต้องห้ามซุกซ่อนเข้าไป

๓) ทณฑสถานหญิงทั้ง ๔ แห่งมีการปฏิบัติส่วนใหญ่สอดคล้องตามข้อกำหนดกรุงเทพ ฯ (Bangkok Rules) ซึ่งมีส่วนอย่างมากต่อการป้องกันการกระทำทารุณ โดยเฉพาะทณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ห้ามใช้พันธนาการทุกกรณี

๔) ผู้ต้องขังมีสิทธิร้องเรียน ร้องทุกข์ได้ตาม กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติ ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๙ ออกเมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๔๘๐ หมวด ๖ ข้อ ๑๒๐ – ข้อ ๑๒๖^๔

๔ ข้อ ๑๒๐ การร้องทุกข์นั้น อาจกระทำด้วยวาจาหรือด้วยการยื่นเป็นหนังสือถ้ากระทำได้จาก ให้เจ้าพนักงานที่ได้รับคำร้องทุกข์บันทึกคำร้องทุกข์ไว้ บันทึกคำร้องทุกข์หรือหนังสือร้องทุกข์นั้น ต้องลงลายมือชื่อผู้ร้องทุกข์และเจ้าพนักงานที่ได้รับคำร้องทุกข์ไว้ด้วย

ข้อ ๑๒๑ การร้องทุกข์ การยื่นเรื่องราว การถวายฎีกานั้น หากผู้ต้องขังไม่สามารถจัดหา เครื่องเขียนส่วนตัวได้ให้จัดหาให้

การเขียนคำร้องทุกข์ เรื่องราว หรือฎีกา ผู้ต้องขังต้องเขียนเอง เว้นแต่ไม่สามารถ เขียนเองได้

การเขียนดังกล่าวในวรรคก่อน ต้องเขียนในที่ซึ่งทางการเรือนจำจัดให้

ในกรณีที่ผู้ต้องขังขอสงวนข้อความลับ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำอยู่ใกล้ ในระยะที่อาจอ่านเข้าใจข้อความที่เขียนหรือขออ่านหรือยอมให้ผู้อื่นมีโอกาสเช่นนั้น นอกจาก บุคคลที่ผู้ต้องขังนั้นยินยอม

ข้อ ๑๒๒ หนังสือร้องทุกข์หรือเรื่องราว หรือฎีกานั้นให้ผู้ต้องขังยื่นต่อพัสดิ หรือจะใส่ลงในที่ซึ่ง จัดไว้เพื่อการนั้นก็ไ้

ข้อ ๑๒๓ เจ้าพนักงานเรือนจำทุกคนต้องเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังร้องทุกข์ หรือนำคำร้องทุกข์ เรื่องราว หรือฎีกาไปยื่นตามข้อก่อน

ข้อ ๑๒๔ เมื่อพัสดิได้รับหนังสือดังกล่าวในข้อก่อน หากมิใช่เป็นกรณีดังกล่าวในข้อต่อไป ให้เปิดซองตรวจดูข้อความ และปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) สอบข้อเท็จจริง

(๒) แก้ไขหรือช่วยเหลือตามคำร้องขอตามสมควรแก่กรณี

(๓) เสนอต่อไปยังผู้บัญชาการเรือนจำพร้อมกับรายงานชี้แจงการปฏิบัติที่กล่าวแล้ว

ข้อ ๑๒๕ ข้อความในหนังสือร้องทุกข์ เรื่องราวและฎีกานั้น ผู้ต้องขังจะขอรักษาเป็นความลับก็ได้ ในกรณีนั้นให้สอดหนังสือไว้ในซองและผนึกเสีย หน้าซองให้เขียนว่า “ลับ” ถ้าผู้ต้องขังไม่ได้เขียน คำนี้ไว้ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำเขียนเมื่อทราบความประสงค์

หนังสือเช่นนั้นห้ามมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำอ่าน แต่มีหน้าที่จัดส่งไปยังผู้รับ หากเป็น หนังสือถึงรัฐมนตรีหรือทูตเกล้าฯ ถวาย ให้ส่งไปยังอธิบดีดำเนินการต่อไปตามสมควร

ข้อ ๑๒๖ คำสั่งหรือคำชี้แจงตอบคำร้องทุกข์ เรื่องราวหรือฎีกา ต้องแจ้งให้ผู้ยื่นทราบและ จัดให้ลงลายมือชื่อรับทราบไว้เป็นหลักฐาน

๕) ด้านสุขอนามัยพบว่าทุกเรือนจำจัดหาอาหารที่ได้มาตรฐานด้านโภชนาการ มีระบบการจัดการด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมตามเกณฑ์

๖) ด้านการรักษาพยาบาลพบว่าเรือนจำส่วนใหญ่มีจำนวนแพทย์และพยาบาลประจำเรือนจำไม่เพียงพอ สถานที่ไม่เอื้ออำนวยกับการแยกผู้ป่วยโรคติดต่อ เช่น วัณโรค หรือโรคผิวหนัง เป็นต้น

๗) เรือนจำหลายแห่งขาดบุคลากรด้านจิตเวช หรือนักจิตวิทยาสำหรับดูแล และให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องขัง

๘) มาตรการป้องกันการลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามและยาเสพติดเข้ามาภายในเรือนจำหลายแห่งมีหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่ต่างกัน ทั้งการงดฝากของเยี่ยมงดรับการฝากพัสดุภัณฑ์แต่บางแห่งอนุญาตให้มีการฝากของเยี่ยมได้ เพื่อลดความตึงเครียดของผู้ต้องขังแม้จะประสบปัญหาความยากลำบากในการตรวจค้นก็ตาม โดยเน้นใช้วิธีการหาข่าวการกระทำผิด และทำการจับกุมตรวจค้นเป็นครั้งคราว

๙) เรือนจำส่วนใหญ่มีการอบรมการใช้ชีวิตในสังคมก่อนปล่อยตัว และร่วมมือกับกรมคุมประพฤติในการติดตามผลหลังปล่อยตัว เรือนจำบางแห่ง เช่น ทณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ส่วนทณฑสถานหญิงนครราชสีมา และทณฑสถานเกษตรอุตสาหกรรมเขาพริก ให้ผู้ต้องขังรับเงินปันผลจากการทำงาน และเรือนจำกลางพิษณุโลกมีโครงการจ้างงานผู้ต้องขังที่พ้นโทษไปแล้ว

๑๐) เรือนจำทุกแห่งต้องบริหารงานภายใต้ข้อจำกัดด้านความแออัดและความไม่มั่นคงแข็งแรงของสถานที่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ และการขาดแคลนอัตรากำลังเจ้าหน้าที่

๓.๒.๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิอื่น ๆ

๑) เรือนจำส่วนใหญ่ เช่น เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรือนจำกลางพระนครศรีอยุธยา เรือนจำกลางเชียงใหม่ สถานที่ที่มีสภาพแออัด ไม่ได้แยกผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาตัดสินจากผู้ต้องขังเด็ดขาด

๒) เรือนจำหลายแห่ง เช่น เรือนจำจังหวัดเชียงใหม่ เรือนจำกลางเชียงใหม่ เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรือนจำกลางพระนครศรีอยุธยา เรือนจำกลางคลองไผ่ ยังต้องดูแลผู้รอตรวจพิสูจน์ และผู้ถูกกักขังแทนค่าปรับด้วย

๓) เรือนจำบางแห่งมีสถานพยาบาลและพยาบาลวิชาชีพประจำเพื่อให้การดูแลรักษาผู้ต้องขังที่เจ็บป่วย มีแพทย์จากภายนอกตรวจรักษาโรคทั่วไป และทันตกรรมอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง แต่เรือนจำบางแห่งไม่มีแพทย์ หรือทันตแพทย์ทำหน้าที่ดังกล่าว

๔) เรือนจำทุกแห่ง รวมถึง สถานกักขัง สถานที่ควบคุมตัวเพื่อรอการตรวจพิสูจน์ อนุญาตให้ญาติเข้าเยี่ยมได้ทั้งระบบปกติ และการเยี่ยมญาติแบบใกล้ชิด เพื่อผ่อนคลายความเครียด และสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ต้องขัง

๕) เรือนจำทุกแห่งมีระบบให้การศึกษา และฝึกอาชีพแก่ผู้ต้องขัง ตั้งแต่ระดับไม่รู้หนังสือถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งสายสามัญและสายวิชาชีพ แต่เรือนจำบางแห่งมีผู้ต้องขังจำนวนมากจนล้นสถานที่ของการศึกษา และสถานที่ฝึกอาชีพ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทั่วถึงอย่างแท้จริง

๖) เรือนจำทุกแห่งมีการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังทั้งระยะสั้น และระยะยาว รวมไปถึงการจ้างแรงงานจากหน่วยงานภายนอก มีสวัสดิการผู้ต้องขัง และเงินปันผลให้แก่ผู้ต้องขังจากการทำงาน ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามมาตรฐานของเรือนจำ

๗) ผู้ต้องขังของเรือนจำบางแห่งที่ออกไปทำงานภายนอก เช่น ลอกท่อระบายน้ำ ทำความสะอาดสถานที่ หรือการฝึกวิชาชีพ บางประเภท มักจะใช้โอกาสนี้ซุกซ่อนยาเสพติด และสิ่งของต้องห้ามเข้าไปในเรือนจำ

๔.

ความเห็นประเด็นที่มีผลกระทบ ด้านสิทธิมนุษยชน

๔.๑ สถานีดำรวจ

มีความเห็น ดังนี้

๔.๑.๑ สถานีตำรวจส่วนใหญ่ด้านกายภาพทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี เว้นแต่บางแห่งห้องควบคุมผู้ต้องหาสะอาดไม่เพียงพอ และภายในห้องมีสภาพทรุดโทรม บางแห่งใช้เป็นที่เก็บหีบับตรเลือกตั้งหรือเก็บสิ่งของ

๔.๑.๒ สถานีตำรวจบางแห่ง กระจกที่กั้นระหว่างห้องพยาน ผู้ชี้ตัวและห้องผู้ต้องหา ไม่ช่วยคุ้มครองและไม่ทำให้พยานเกิดความรู้สึกปลอดภัย เพราะผู้ต้องหาสามารถมองเห็นพยานผู้ชี้ตัวได้ ซึ่งเป็นอันตรายต่อพยาน

๔.๑.๓ ควรใช้งานห้องสอบสวนเด็กที่จัดทำไว้ให้เกิดประโยชน์ และคุ้มค่างบประมาณ

๔.๑.๔ ห้องสอบสวนเด็กส่วนใหญ่ ไม่สอดคล้องตามมาตรฐาน ด้านสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ ควรแบ่งเป็น ๒ ส่วน ส่วนหนึ่งสำหรับเด็ก และนักจิตวิทยา อีกส่วนหนึ่งสำหรับพนักงานสอบสวน

๔.๑.๕ ควรพิจารณาทบทวน คำสั่งกรมตำรวจ ที่ ๙๖๐/๒๕๓๗ ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๗ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

๔.๑.๖ ควรเพิ่มพนักงานสอบสวนให้สอดคล้องกับปริมาณงานคดี

๔.๑.๗ สถานีตำรวจส่วนใหญ่ไม่มีพนักงานสอบสวนหญิง ทำหน้าที่สอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับเพศตามที่กฎหมายกำหนดให้ พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้ทำการสอบสวน แต่ในทางปฏิบัติจะใช้วิธีการให้ผู้เสียหายลงลายมือชื่อยินยอมให้พนักงานสอบสวนชายทำการสอบสวนแทน ซึ่งอาจเป็นการให้ความยินยอมโดยมิได้สมัครใจ

๔.๑.๘ นอกจากการแจ้งสิทธิตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา ควรต้องแจ้งให้ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย และประชาชน ผู้เกี่ยวข้องทราบถึงสิทธิด้านอื่น ๆ วิธีปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนระยะเวลา การใช้สิทธิเหล่านั้นด้วย

๔.๑.๙ สถานีตำรวจบางแห่งใช้การขย่ายผู้ต้องหาออกนอก สถานที่โดยพาหนะเปิดโล่งและมีพันธนาการ

๔.๑.๑๐ สถานีตำรวจบางแห่งเผยแพร่ภาพ/แถลงข่าว การจับกุมโดยไม่ระมัดระวัง และอาจเป็นการประจานผู้ต้องหาได้

๔.๑.๑๑ สถานีตำรวจทุกแห่งยังไม่มีการจัดอบรมความรู้ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะข้าราชการตำรวจชั้นประทวน

๔.๑.๑๒ ควรให้มีการจ่ายเงินค่าตอบแทนพยาน ตามที่กฎหมายกำหนด

๔.๑.๑๓ สถานีตำรวจบางแห่งไม่แยกห้องน้ำชายหญิงสำหรับประชาชนผู้มาติดต่อ

๔.๒ เรือนจำ

มีความเห็นดังนี้

๔.๒.๑ เรือนจำส่วนใหญ่ไม่มีบริการให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือด้านจิตเวช และเรือนจำบางแห่งแยกขังผู้ต้องขังป่วยทางจิตไว้ในรถของเรือนจำเป็นการชั่วคราว

๔.๒.๒ เรือนจำบางแห่งต้องควบคุมผู้ถูกกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ไม่ควรถูกกักขังในเรือนจำ

๔.๒.๓ เรือนจำบางแห่งใช้การลงโทษ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้เป็นวินัย เช่น ให้ทำงานกลางแดด และทัศนสถานหญิงบางแห่งยังใช้พันธนาการแก่ผู้ต้องขังหญิง เมื่อนำตัวออกนอกสถานที่ซึ่งไม่สอดคล้องตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rules)

๔.๒.๔ เรือนจำบางแห่งมีน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคที่ต่ำกว่ามาตรฐาน โดยใช้มาจากบ่อบาดาล

๔.๒.๕ เรือนจำบางแห่งไม่มีสถานที่สำหรับตากเครื่องนุ่งห่มเมื่อฝนตก

๔.๒.๖ เรือนจำทุกแห่งมีจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่พอเพียงต่อการควบคุมผู้ต้องขัง

๔.๒.๗ การงดฝากของเยี่ยมในเรือนจำบางแห่งเพื่อป้องกัน
สิ่งของต้องห้ามและยาเสพติด อาจกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องขังทั่วไปที่
ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

๔.๒.๘ เรือนจำที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองมีปัญหาในการติดต่อ
ประสานงาน และการเดินทางทั้งของเจ้าหน้าที่ และญาติผู้ต้องขัง

๔.๒.๙ เรือนจำบางแห่งตั้งอยู่ในใจกลางเมืองทำให้เกิดปัญหา
การแออัดทางด้านจราจร และการรักษาความปลอดภัย

๔.๒.๑๐ เรือนจำหลายแห่งประสบปัญหาเรื่องการแพร่ระบาด
ของยาเสพติด และพบว่าบางแห่ง เจ้าหน้าที่เรือนจำมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย

๔.๒.๑๑ ควรศึกษาและพิจารณาการนำหลักการเรื่องเรือนจำ
ภาคเอกชนมาใช้กับผู้ต้องขังระหว่างคดี ซึ่งจะทำให้สามารถแยกผู้ต้องขัง
ระหว่างคดีออกจากนักโทษเด็ดขาดได้อย่างแท้จริง

๕.

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายตามหลักการ
ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
และพันธกรณีระหว่างประเทศ

๕.๑ สถานีดำรวจ

๕.๑.๑ ทบทวนการใช้ห้องสอบสวนเด็กและผู้หญิงให้
สอดคล้องกับการใช้งานจริง โดยคำนึงถึงความสะดวกสำหรับผู้ถูกสอบสวน
ความพร้อมของสถานที่สอบสวน และเจ้าหน้าที่/ผู้เกี่ยวข้องในการสอบสวน
ที่เรียกว่า สหวิชาชีพ

๕.๑.๒ จัดให้มีพนักงานสอบสวนหญิงครบทุกสถานีตำรวจหรือปรับปรุงกฎ ระเบียบ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหญิงที่ช่วยงานธุรการร่วมสอบสวนคดีเด็กและผู้หญิงได้ โดยให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมาย

๕.๑.๓ จัดให้มีพนักงานสอบสวนให้เพียงพอกับปริมาณงานคดีในแต่ละพื้นที่

๕.๑.๔ พิจารณาทบทวนคำสั่งกรมตำรวจ ที่ ๙๖๐/๒๕๓๗ ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๗ เรื่อง มาตรการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพโครงสร้างระบบงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในปัจจุบัน

๕.๑.๕ ทบทวนหลักการ และปรับปรุงแนวทางปฏิบัติของการถามปากคำเด็กและเยาวชน ซึ่งกำหนดให้การถามปากคำของพนักงานสอบสวนต้องประกอบด้วย นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ พนักงานอัยการ และทนายความ หรือผู้ซึ่งเด็กไว้วางใจเข้าฟังการถามปากคำ โดยคำนึงถึงความสะดวกของผู้ถูกถามปากคำ และความเหมาะสมด้านสถานที่

๕.๑.๖ จัดให้มีงบประมาณด้านค่าตอบแทนพยานในชั้นสอบสวนให้เพียงพอ ปรับปรุงระเบียบขั้นตอนการเบิกจ่ายเงินดังกล่าวให้เกิดความสะดวก

๕.๑.๗ พัฒนา ปรับปรุงกลไกการประสานงานในระดับปฏิบัติระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เช่น ศาล องค์กรอัยการ กรมราชทัณฑ์ (เรือนจำ) หน่วยงานอื่นของกระทรวงยุติธรรม และกระทรวงการพัฒนา

สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้เป็นไปตามหลักสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง

๕.๑.๘ ควรเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน และคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ (กต.ตร.) เข้ามีส่วนร่วมการทำงาน ของสถานีตำรวจในมิติต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายตำรวจชุมชน

๕.๑.๙ สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการอบรมให้ความรู้เรื่องกระบวนการเคารพสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในสถานีตำรวจ โดยสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะเป็นหน่วยงาน สนับสนุน ด้านวิชาการ เอกสาร ประสพการณ์ บุคลากร ตลอดจนข้อมูล ที่เกี่ยวข้องต่างๆ

๕.๒ เรือนจำ

๕.๒.๑ ทบทวนมาตรฐานพื้นที่นอน/คน (ปัจจุบัน ๒.๒๕ ตร.ม./๑ คน) ซึ่งคับแคบ และต่ำกว่ามาตรฐานสากล ขณะเดียวกันควรปรับปรุงระบบระบายผู้ต้องขัง โดยแยกสถานที่กักขังสำหรับผู้รอตรวจพิสูจน์ ผู้ถูกกักขังแทนค่าปรับ ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาด เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

๕.๒.๒ ปรับเปลี่ยนวิธีการคุมผู้ต้องขังที่ป่วยระหว่างรักษาตัวที่โรงพยาบาล เช่น จัดห้องผู้ป่วยแยกจากห้องผู้ป่วยทั่วไป ใช้เครื่องพันธนาการที่ไม่ประจานผู้ป่วย

๕.๒.๓ พิจารณาความเป็นไปได้ กรณีให้ภาคเอกชนควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี

๕.๒.๔ แสวงหาแนวทางความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อรองรับผลผลิตที่ได้จากการฝึกอาชีพของผู้ต้องขัง และเป็นตลาดแรงงานของผู้พ้นโทษเข้าทำงาน เป็นแหล่งรับซื้อและตัวแทนจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผู้ต้องขัง

๕.๒.๕ มีระบบคัดเลือก/รับผู้ต้องขังที่สอดคล้องกับสมรรถนะของเรือนจำ และมีระบบสับเปลี่ยนหมุนเวียนเจ้าหน้าที่เรือนจำมิให้เกิดความเบื่อหน่ายหรืออาจสร้างอิทธิพลภายในเรือนจำ

๕.๒.๖ พัฒนาระบบ/วิธีรับของเยี่ยมผู้ต้องขังเพื่อควบคุมการลักลอบนำยาเสพติดและสิ่งต้องห้ามเข้าเรือนจำ และแจ้งข้อกำหนดดังกล่าวให้ญาติ ผู้ต้องขัง และผู้เกี่ยวข้องทราบ

๕.๒.๗ แก้ไขปัญหาจำนวนผู้คุมไม่เพียงพอและจำนวนผู้ต้องขังมากเกินไปจนความจุของเรือนจำ

๕.๒.๘ พิจารณามาตรการอื่นแทนการใส่ตรวนของเรือนจำ

๕.๒.๙ ควรจัดให้มีบุคลากรด้านจิตเวช หรือจิตแพทย์ สำหรับผู้ต้องขังที่มีอาการทางจิต และควรมีสถานที่สำหรับผู้ต้องขังที่มีอาการทางประสาทโดยเฉพาะ

๕.๒.๑๐ ควรมีระบบประกันชีวิตเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีภาวะเสี่ยงภัยจากงานในหน้าที่รับผิดชอบ

๕.๒.๑๑ ให้ความสำคัญกับระบบการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องโทษเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็นการพัฒนาผู้ต้องโทษกลับสู่สังคม โดยมีระบบการศึกษา การฝึกวิชาชีพ การอบรมและพัฒนาจิตใจ เป็นต้น

๕.๒.๑๒ กำหนดมาตรการป้องกันปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างจริงจัง เพื่อลดจำนวนผู้กระทำความผิดดังกล่าว และลดปัญหาความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ

๕.๒.๑๓ สถาบันพัฒนาข้าราชการราชทัณฑ์ สามารถสร้างสรรค์วิชาการ การเคารพสิทธิต่อผู้ต้องขังในทุกชุดความรู้และทุกหลักสูตรของกรมราชทัณฑ์

ภาคผนวก

คำสั่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ที่ ๕๙ /๒๕๕๕

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิบัติการยุทธศาสตร์ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎ ต่อร์ัฐสภาหรือ คณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ ด้านสิทธิมนุษยชน ตลอดจนส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กร เอกชน และองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติบรรลุผลสำเร็จตาม เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและกฎหมายข้างต้น อาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕ (๙) ประกอบกับมติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ ๒๓/๒๕๕๕ เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๕ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิบัติการ ยุทธศาสตร์ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. องค์ประกอบ

๑.๑ พลตำรวจเอก วันชัย ศรีนวลนัต	ประธานอนุกรรมการ
๑.๒ ศาสตราจารย์ ดร.กำชัย จงจักรพันธ์	รองประธานอนุกรรมการ
๑.๓ รองศาสตราจารย์ ดร.ประธาน วัฒนวาณิชย์	รองประธานอนุกรรมการ
๑.๔ รองศาสตราจารย์ อัจฉราพรรณ จรัสวัฒน์	อนุกรรมการ
๑.๕ นายพิทยา จินาวัฒน์	อนุกรรมการ
๑.๖ นายทวีศักดิ์ วรพิรุณ	อนุกรรมการ
๑.๗ พลตำรวจตรี คีรป ปัญญาแก้ว	อนุกรรมการ
๑.๘ พลตำรวจตรี สัญญา บัวเจริญ	อนุกรรมการ
๑.๙ พันตำรวจเอกหญิง ดร.ศุภลักษณ์ เหลี่ยมวรังกูร	อนุกรรมการ
๑.๑๐ ดร.อายุตม์ สินธพพันธุ์	อนุกรรมการ
๑.๑๑ ผู้บัญชาการสำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
๑.๑๒ เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑.๑๓ เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	ผู้ช่วยเลขานุการ

๑.๑๔ เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๑๕ เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๑๖ เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ	ผู้ช่วยเลขานุการ

๒. อำนาจหน้าที่

๒.๑ ส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศ
และระหว่างประเทศ

๒.๒ เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อ
รัฐสภาหรือคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

๒.๓ ศึกษา ประเมิน วิเคราะห์ปัญหาสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน และเสนอแนะ
วิธีการแก้ไขปัญหา รวมทั้งจัดทำรายงานผลการศึกษาปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน

๒.๔ ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

๒.๕ ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน
และองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

๒.๖ แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานตามที่คณะอนุกรรมการ
มอบหมาย

๒.๗ มอบหมายอนุกรรมการคนใดคนหนึ่ง หรือหลายคนเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงาน
ตามที่คณะอนุกรรมการมอบหมาย

๒.๘ อาจเชิญผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ให้คำปรึกษา ความเห็น และข้อเสนอแนะ
เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามคำสั่งนี้

๒.๙ รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อพิจารณา
ต่อไป

๒.๑๐ ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๕ จนถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๖

สั่ง ณ วันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕

ดร. พัทธินันท์

(ศาสตราจารย์อมรา พงศาพิชญ์)

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

โครงการตรวจเยี่ยมสถานที่เสี่ยง
ต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน :
สถานีตำรวจและเรือนจำ

๑. หลักการและเหตุผล

ตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ซึ่งประเทศไทยได้รับรองและมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ อธิบายว่า “การทรมาน” คือการกระทำโดยเจตนา ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ทั้งทางกายและจิตใจต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยมีมุ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสนเทศ หรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือจากบุคคลที่สาม ด้วยการลงโทษบุคคลนั้นสำหรับการกระทำที่ผู้นั้น หรือบุคคลที่สามกระทำหรือต้องสงสัยว่ากระทำ หรือด้วยการข่มขู่หรือการบังคับขู่เข็ญผู้นั้นหรือบุคคลที่สามบนฐานของการเลือกประติบัติ ให้เกิดความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานโดยเจ้าหน้าที่รัฐโดยตรง หรือด้วยการยุยง ยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือของผู้อื่นที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานอันเกิดจาก หรือเป็นผลปกติจาก หรือสืบเนื่องจากการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมาย

การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติในสถานคุมขัง จะใช้กิจกรรมการตรวจเยี่ยมสถานคุมขัง ซึ่งแบ่งออกเป็น

(๑) การตรวจเยี่ยมเชิงการตรวจสอบในกรณีมีข้อร้องเรียน และ

(๒) การตรวจเยี่ยมเชิงป้องกัน

ซึ่งในลักษณะที่ (๒) มีองค์ประกอบสำคัญ คือ การสร้างความร่วมมือ (กัลยาณมิตร) ความสม่ำเสมอต่อเนื่อง และการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มิใช่การสนองตอบต่อกรณีร้องเรียนโดยเฉพาะ การตรวจเยี่ยมสถานคุมขัง จะมีการรวบรวม ประมวลข้อเสนอนแนะที่นำไปสู่การปรับปรุงระบบคุมขัง ระยะยาว อนึ่งการตรวจเยี่ยมโดยไม่แจ้งล่วงหน้า จัดเป็นกิจกรรมหนึ่งของการตรวจเยี่ยมเชิงป้องกัน จะนำมาใช้ในกรณีเมื่อประเทศภาคีได้ยอมรับพิธีสารเลือกรับตามอนุสัญญาฉบับนี้แล้ว

สถานที่ของรัฐที่อยู่ในข่ายเป็นสถานที่เสี่ยงต่อการกระทำที่เป็น การละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น เรือนจำ สถานีตำรวจ สำนักงานตรวจคน เข้าเมือง สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศูนย์ฝึกอบรมเด็กและ เยาวชน สถานสงเคราะห์เด็กและเยาวชน ค่ายกักกัน และโรงพยาบาล ด้านจิตเวช เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการบริหารจัดการระบบ คุมขังของสถานที่ ซึ่งเข้าข่ายสถานคุมขังหรือสถานที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิด สิทธิมนุษยชน และเพื่อให้สอดคล้องตามหลักการภายใต้อนุสัญญาข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เห็นควรดำเนินการโครงการ ความร่วมมือกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) และกรมราชทัณฑ์ ในการตรวจเยี่ยมแนะนำเชิงกัลยาณมิตรและเชิงป้องกันสำหรับหน่วยงาน และสถานคุมขังในสังกัดของหน่วยงานทั้งสอง ต่อเนื่องจากการดำเนิน โครงการตรวจเยี่ยมสถานที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ดำเนินการ ไปแล้วในปีงบประมาณ ๒๕๕๔

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพ สถานการณ์ ข้อเท็จจริงของสถานคุมขัง สำหรับเป็นข้อมูลจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย ข้อกำหนด แนวปฏิบัติที่ สนับสนุนการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

๒.๒ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย อันนำไปสู่การพัฒนาการทำงานเชิงบวกของทั้งสามหน่วยงาน

๒.๓ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อันนำไปสู่การสนับสนุน ผลักดันให้ หน่วยงานรัฐและเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะที่รับผิดชอบสถานคุมขังเข้าใจ และตระหนักถึงการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนตามหลักการขั้นพื้นฐาน

๒.๔ เพื่อผลักดันให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขกฎ ระเบียบ กฎหมาย แนวปฏิบัติที่จะนำไปสู่การส่งเสริม การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ถูกคุมขัง ในระดับมาตรฐานสากล

๓. เป้าหมาย

ประกอบด้วย สถานีตำรวจ และเรือนจำ ใน ๖ จังหวัด ได้แก่ พิษณุโลก ราชบุรี ชลบุรี ขอนแก่น สุราษฎร์ธานี และกรุงเทพมหานคร

๔. วิธีดำเนินงาน

๔.๑ การประชุมหารือเพื่อสร้างความตระหนักและความร่วมมือ การดำเนินโครงการฯ ระหว่างคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมราชทัณฑ์

๔.๒ การประสานงานสถานีตำรวจ และเรือนจำเป้าหมายเพื่อ รับการตรวจเยี่ยมเชิงป้องกันในจังหวัดน่าน ร่อง ๓ จังหวัด เพื่อชี้แจงและ ทำความเข้าใจเบื้องต้น

๔.๓ การจัดเตรียมเครื่องมือ ปฏิทินและผังการตรวจเยี่ยมรวมทั้งมอบหมายเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน กสม. เพื่อรับผิดชอบการตรวจเยี่ยมเชิงกลยณมิติและเชิงป้องกัน

๔.๔ การตรวจเยี่ยมสถานีตำรวจและเรือนจำเป้าหมาย ในจังหวัดน่าน ร่อง ๖ จังหวัดตามเป้าหมาย โดยมีขั้นตอน คือ

- (๑) การประชุมร่วมกับผู้บริหารของสถานีตำรวจ/เรือนจำเป้าหมายที่ขอตรวจเยี่ยม เพื่อรับฟังการนำเสนอข้อมูลและสถานการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยจะมีการแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับมาตรฐานของการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง
- (๒) การสำรวจพื้นที่ของสถานีตำรวจ/เรือนจำที่ขอตรวจเยี่ยม
- (๓) การขอรับทราบข้อมูลสถิติและข้อมูลทางทะเบียน
- (๔) การสัมภาษณ์ผู้ถูกคุมขัง (กรณีที่เหมาะสม)
- (๕) การพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของสถานีตำรวจ/เรือนจำเป้าหมายที่ขอตรวจเยี่ยมก่อนสิ้นสุดการตรวจเยี่ยม เพื่อแจ้งแนวทาง ความร่วมมือครั้งต่อไป

๔.๕ การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อกำหนด แนวปฏิบัติข้อสังเกตหลังจากการตรวจเยี่ยม เสนอต่อสถานคุมขังที่รับการตรวจเยี่ยม รวมทั้งจัดทำข้อเสนอในภาพรวมหลังสิ้นสุดโครงการฯ เสนอ กสม. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมราชทัณฑ์

๕. ระยะเวลาในการดำเนินงาน

เดือนกุมภาพันธ์-กันยายน ๒๕๕๕

๖. ผู้รับผิดชอบ

๖.๑ คณะอนุกรรมการปฏิบัติการยุทธศาสตร์ด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

๖.๒ คณะอนุกรรมการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

๖.๓ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (โดยกลุ่มงานส่งเสริมสิทธิมนุษยชน สำนักส่งเสริมและประสานงานเครือข่าย)

๗. ผู้ร่วมโครงการ

๗.๑ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๗.๒ กรมราชทัณฑ์

๘. งบประมาณ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๙.๑ เกิดกระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความร่วมมือในการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระหว่างกสม. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมราชทัณฑ์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าว

๙.๒ ข้อเสนอเชิงนโยบาย แนวทางปฏิบัติ ข้อกำหนดสำหรับส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของผู้เสี่ยงต่อการถูกละเมิดฯ ในสถานคุมขังในสังกัดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมราชทัณฑ์

หลักการพื้นฐาน ของการตรวจเยี่ยมสถานที่คุมขัง^๑

การตรวจเยี่ยมสถานที่คุมขังโดยวิธีเข้าเยี่ยมเป็นงานที่มีความละเอียดอ่อน ทั้งแง่จริยธรรมและประสิทธิภาพ ผู้เข้าเยี่ยมจะต้องตระหนักถึงและเคารพหลักการพื้นฐานบางประการ ทั้งนี้ ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวอาจนำหลักการพื้นฐานในการตรวจเยี่ยม ตามคู่มือการอบรมการตรวจเยี่ยมด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติมาปรับใช้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ไม่ก่อให้เกิดอันตราย

โดยที่ผู้ถูกคุมขังมักอยู่ในที่เสี่ยงภัยอยู่แล้ว ผู้เข้าเยี่ยมต้องตระหนักถึงความปลอดภัย โดยไม่ปฏิบัติหรือนำมาตรการใดมาใช้ซึ่งอาจทำให้ผู้ถูกคุมขังตกอยู่ในอันตราย โดยเฉพาะในกรณีที่มีการกล่าวหาว่ามีการทรมานหรือการทารุณ ผู้ตรวจเยี่ยมต้องปฏิบัติตามหลักการรักษาความลับ ความปลอดภัยและความละเอียดอ่อน

๒. มีวิจารณ์ญาณที่ดี

ผู้เข้าเยี่ยมต้องตระหนักถึงมาตรฐานและกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจเยี่ยม อย่างไรก็ตาม ไม่ว่ากฎเกณฑ์ที่มีจะเกี่ยวข้องหรือความชัดเจนเพียงใดก็ตาม ก็ไม่อาจทดแทนการใช้วิจารณ์ญาณและสามัญสำนึกที่ดีของผู้ตรวจเยี่ยมแต่ละบุคคล ดังนั้น ผู้ตรวจเยี่ยมจึงควรมีวิจารณ์ญาณที่ดีไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดๆ

^๑ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสมาคมเพื่อการป้องกันการทรมาน, ๒๕๕๑, การตรวจเยี่ยมสถานที่คุมขัง : คู่มือปฏิบัติ, สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, หน้า ๓๘ – ๔๓

๓. เคารพหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

การปฏิบัติหน้าที่ตรวจเยี่ยมที่คุมขังอาจเกิดความล้มเหลว หากผู้เข้าเยี่ยมและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขาดความเคารพต่อกัน ดังนั้น ผู้เข้าเยี่ยมควรเคารพการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานนั้น และพยายามศึกษาโครงสร้างอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ตรงจุด

๔. เคารพบุคคลที่ถูกทำให้เสื่อมเสียอิสรภาพ

ผู้เข้าเยี่ยมควรปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขังด้วยความเคารพและ มีมารยาท และควรแนะนำตัวเอง

๕. มีความน่าเชื่อถือ

ผู้เข้าเยี่ยมควรอธิบายต่อผู้ถูกคุมขังและเจ้าหน้าที่อย่าง ชัดเจนถึงวัตถุประสงค์และข้อจำกัดในการทำงานตรวจเยี่ยม

๖. เคารพความลับส่วนตัว

การเก็บข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลเป็นความลับ มีความสำคัญยิ่ง ผู้เข้าเยี่ยมไม่ควรเผยแพร่ข้อมูลใดๆ โดยระบุชื่อ ของผู้ถูกคุมขัง หากปราศจากความยินยอมและฉันทานุมัติ อย่างเปิดเผยของเขา ผู้เข้าเยี่ยมควรอธิบายให้ผู้ถูกคุมขังเข้าใจ อย่างชัดเจนถึงคุณและโทษหรือผลลัพธ์ในแง่ลบของการปฏิบัติ หน้าที่ในนามผู้ถูกคุมขัง ผู้เข้าเยี่ยม แพทย์ และล่ามจะต้องเคารพ หลักการเก็บความลับด้วย

๗. เคารพความปลอดภัย

ความปลอดภัย หมายถึง ความปลอดภัยส่วนบุคคลของผู้เข้าเยี่ยม ผู้ถูกคุมขัง และสถานที่คุมขัง ผู้เข้าเยี่ยมต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ภายในสถานที่คุมขังที่เข้าเยี่ยม ต้องขอความเห็นหรือขออนุญาตเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกรณีมีการจัดการใดเป็นพิเศษ ไม่ควรนำวัตถุใด เข้ามาหรือนำออกโดยไม่ได้รับอนุญาตจากหน่วยงาน และควรแสดงชื่อของตนเอง ควรพิจารณาว่า การใช้ข้อมูลแบบใดทำให้ผู้ถูกคุมขังอยู่ในอันตราย และควรเยี่ยมซ้ำ

๘. ทำให้สม่ำเสมอ กระตือรือร้นและอดทน

การตรวจเยี่ยมสถานที่คุมขังต้องเป็นการทำงานที่มีประสิทธิภาพ สม่ำเสมอและต่อเนื่อง คือ เข้าเยี่ยมสถานที่เดิมอย่างสม่ำเสมอ แสวงหาหลักฐานให้เพียงพอก่อนมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะ ผู้เข้าเยี่ยมต้องกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่อเนื่อง

๙. มีความถูกต้องและความแม่นยำ

ระหว่างเข้าเยี่ยม ผู้เข้าเยี่ยมต้องเก็บข้อมูลที่มีน้ำหนักและแม่นยำ เพื่อสามารถทำรายงานที่น่าเชื่อถือและมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

๑๐. มีความละเอียดอ่อน

ในระหว่างสัมภาษณ์ผู้ถูกคุมขัง ผู้เข้าเยี่ยมควรมีความละเอียดอ่อนต่อสถานการณ์ อารมณ์ความรู้สึกและความต้องการของบุคคล รวมทั้งคำนึงถึงการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ถูกคุมขังด้วย ในกรณีที่มีการกล่าวหาว่าทรมานและการทารุณ ผู้เข้าเยี่ยมควรตระหนักถึงปัญหาของการซ้ำเติมความเจ็บปวด

๑๑. ความเป็นภาววิสัย (Objectivity)

ผู้เข้าเยี่ยมต้องพยายามบันทึกข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง และต้องปฏิบัติต่อเจ้าหน้าที่และผู้ถูกคุมขังโดยไม่ใช้อารมณ์ความรู้สึกหรือความเห็นส่วนตัว (อัตวิสัย)

๑๒. ทำงานอย่างมีหลักการ

ผู้เข้าเยี่ยมควรปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขัง หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ผู้คุมขัง และสมาชิกของคณะผู้เข้าเยี่ยมด้วยความเคารพและเที่ยงธรรม ไม่ทำงานเพื่อหวังประโยชน์ส่วนตัว และมีความซื่อสัตย์ในการทำงาน

๑๓. กระทำการอย่างเปิดเผย

ภายในสถานที่คุมขัง ผู้ตรวจเยี่ยมควรพยายามทำให้เจ้าหน้าที่และผู้ถูกคุมขังเข้าใจถึงวิธีการและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่ตรวจเยี่ยม และควรเผยแพร่รายงานการตรวจเยี่ยมที่เป็นลายลักษณ์อักษร

ประเด็นในการตรวจเยี่ยม^๒

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

- ★ การทรมานและการทารุณ
- ★ การขังเดี่ยว
- ★ วิธีพินัยกรรม
- ★ การใช้กำลัง

มาตรการคุมครอง

- ★ การสอบสวน
- ★ กระบวนการรับคำร้องเรียน
- ★ กระบวนการลงโทษ
- ★ การลงโทษเป็นผู้อยู่คุมขัง
- ★ การแยกประเภทผู้อยู่คุมขัง

สภาพทางกายภาพ

- ★ อาหาร
- ★ แสงไฟและระบบระบายอากาศ
- ★ สุขอนามัยของบุคคล
- ★ ห้องน้ำ
- ★ เสื้อผ้าและเครื่องนอน
- ★ ความแออัดและสภาพการอยู่อาศัย

๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๓

กิจกรรมเพื่อการฟื้นฟู

- ★ การติดต่อกับครอบครัวและเพื่อน
- ★ การติดต่อกับโลกภายนอก
- ★ กิจกรรมกลางแจ้ง
- ★ การศึกษา
- ★ กิจกรรมยามว่าง
- ★ ศาสนา
- ★ การทำงาน

บริการด้านการแพทย์

- ★ การเข้าถึงบริการด้านการแพทย์
- ★ บริการดูแลสุขภาพโดยเฉพาะสำหรับผู้หญิงและเด็กอ่อน
- ★ เด็กอ่อน
- ★ บริการดูแลสุขภาพโดยเฉพาะสำหรับผู้มีอาการทางจิตประสาท
- ★ โรคติดต่อ
- ★ บุคลากรด้านการแพทย์

บุคลากรในเรือนจำ

- ★ การปฏิบัติโดยทั่วไป
- ★ การอบรมบุคลากร

ตารางแสดงวันเวลาดำเนินการตรวจเยี่ยม : สถานีตำรวจ

พื้นที่	สถานีตำรวจ	วัน/เดือน/ปี ที่ทำการตรวจเยี่ยม
ตำรวจภูธร ภาค ๑ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	๑. สถานีตำรวจภูธรเมือง พระนครศรีอยุธยา ๒. สถานีตำรวจภูธรบางบาล	๒๕ - ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๔
ตำรวจภูธร ภาค ๒ จังหวัดชลบุรี	๑. สถานีตำรวจภูธรเมืองชลบุรี ๒. สถานีตำรวจภูธรบางละมุง	๒ - ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๕
ตำรวจภูธร ภาค ๓ จังหวัดนครราชสีมา	๑. สถานีตำรวจภูธร เมืองนครราชสีมา ๒. สถานีตำรวจภูธรสีคิ้ว	๑๕ - ๑๖ กันยายน ๒๕๕๔
ตำรวจภูธร ภาค ๔ จังหวัดขอนแก่น	๑. สถานีตำรวจภูธร เมืองขอนแก่น ๒. สถานีตำรวจภูธรบ้านไผ่	๒๐ - ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๕
ตำรวจภูธร ภาค ๕ จังหวัดเชียงใหม่	๑. สถานีตำรวจภูธรเมืองเชียงใหม่ ๒. สถานีตำรวจภูธรแมริม	๑ - ๒ กันยายน ๒๕๕๔
ตำรวจภูธร ภาค ๖ จังหวัดพิษณุโลก	๑. สถานีตำรวจภูธรเมืองพิษณุโลก ๒. สถานีตำรวจภูธรพรหมพิราม	๒๑ - ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๕
ตำรวจภูธร ภาค ๗ จังหวัดราชบุรี	๑. สถานีตำรวจภูธรเมืองราชบุรี ๒. สถานีตำรวจภูธรบ้านโป่ง	๑๘ - ๑๙ เมษายน ๒๕๕๕
ตำรวจภูธร ภาค ๘ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๑. สถานีตำรวจภูธร เมืองสุราษฎร์ธานี ๒. สถานีตำรวจภูธรไชยา	๑๘ - ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๕

ตารางแสดงวันเวลาดำเนินการตรวจเยี่ยม : เรือนจำ

พื้นที่	เรือนจำ	วัน/เดือน/ปี ที่ทำการตรวจเยี่ยม
เรือนจำ ภาค ๑ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	๑. เรือนจำกลาง พระนครศรีอยุธยา ๒. เรือนจำจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ๓. ทณฑสถานบำบัดพิเศษ พระนครศรีอยุธยา	๒๕ - ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๔
เรือนจำ ภาค ๒ จังหวัดชลบุรี	๑. เรือนจำกลาง ชลบุรี ๒. ทณฑสถานหญิง ชลบุรี	๒ - ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๕
เรือนจำ ภาค ๓ จังหวัดนครราชสีมา	๑. ทณฑสถานเกษตร อุตสาหกรรมเขาพริก ๒. ทณฑสถานหญิง นครราชสีมา ๓. เรือนจำกลางคลองไผ่	๑๕ - ๑๖ กันยายน ๒๕๕๔
เรือนจำ ภาค ๔ จังหวัดขอนแก่น	๑. เรือนจำกลางขอนแก่น ๒. ทณฑสถานบำบัด พิเศษขอนแก่น	๒๐ - ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๕
เรือนจำ ภาค ๕ จังหวัดเชียงใหม่	๑. เรือนจำกลางเชียงใหม่ ๒. ทณฑสถานหญิงเชียงใหม่	๑ - ๒ กันยายน ๒๕๕๔
เรือนจำ ภาค ๖ จังหวัดพิษณุโลก	๑. เรือนจำกลางพิษณุโลก ๒. เรือนจำจังหวัดพิษณุโลก ๓. ทณฑสถานหญิงพิษณุโลก	๒๑ - ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๕

พื้นที่	เรือนจำ	วัน/เดือน/ปี ที่ทำการตรวจเยี่ยม
เรือนจำ ภาค ๗ จังหวัดราชบุรี	๑. เรือนจำกลางราชบุรี ๒. เรือนจำกลางเขาบิน	๑๘ - ๑๙ เมษายน ๒๕๕๕
เรือนจำ ภาค ๘ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๑. เรือนจำกลางสุราษฎร์ธานี	๑๘ - ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๕

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น ๖-๗/
ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กทม. ๑๐๒๑๐
โทรศัพท์ : ๐ ๒๑๔๑ ๓๘๐๐, ๐ ๒๑๔๑ ๓๙๐๐
โทรรื่องเรียน : ๑๓๗๗/
Website : www.nhrc.or.th